

Boszorkányok, szépasszonyok, strigák

Köztudott, hogy a középkori emberek gondolatvilágát mennyire áthatotta a babonáság, a boszorkányoktól, szellemektől, démonoktól való félelem. Ez alól sokszor az uralkodók sem tudták kivonni magukat, sőt akadt olyan is, akinek a trónja is veszélybe került a babonák miatt.

Könyves Kálmán királyt az utókor művelt, széles látókörű, a kortársaihoz képest felvilágosodott nézetekkel rendelkező uralkodóként tartja számon. Ezt alátámasztandó szokták példaként felhozni a híres törvényt, melyben tagadta a boszorkányok létezését. Néhány éve azonban napvilágot látott egy olyan elképzelés, mely szerint e dolog mögött politikai okok állhattak a háttérben.

A 10-11. században még élénken éltek a néphitben az úgynevezett "Szépasszonyokról" szóló történetek. Ezekhez a démoni figurákhoz számos betegség, kór, nyavaja előidézését kapcsolták. A leggonoszabb cselekedetük azonban az volt, mikor az egészséges újszülött csecsemőt kicserélték egy satnya, ványadt gyerekekre. Így aztán, ha egészséges szülőknek beteges gyereke született, akkor azt a "Szépasszonyok" bűneként rótták fel. Ezeket az "elcserélt" csecsemőket nevezték aztán "váltott gyerekeknek". Ez az a pont, ahol összekapcsolódik a "Szépasszonyok" legendája Könyves Kálmán uralkodásával. A magyar krónika szerint ugyanis Kálmán beteges, vézna testalkatú, púpos, sánta és dadogós volt. Ezek a külső jegyek pontosan beleillettek a népi hitvilág "váltott gyerek" történeteibe. Nem elképzelhetetlen, hogy Kálmán ellenségei - különösen Álmos és környezete - ki is használták ezt a lehetőséget, és az elcserélt gyerek elmélettel megkérdőjelezték alkalmasságát, származását és uralkodásának törvényességét. Ezek alapján érthető lenne, hogy miért volt a királynak oly fontos egyértelműen tisztázni ezt a kérdést. Kálmánnak meg kellett szabadulnia ezektől a kellemetlen démonoktól, melyre a legegyszerűbb megoldásnak az kínálkozott, ha törvényben tagadja a létezésüket. Így születhetett meg a híres passzus, ami - a "Szépasszonyok" európai megfelelőjét a "striga" kifejezést használva - kimondja, hogy "Strigákról, akik nem léteznek, vizsgálat se essék!"

Szabó Viktor
wwq@freemail.hu